

Sammanfattning

Det är klarlagt att användning av hormondopningsmedel, som exempelvis anabola androgena steroider (AAS), i höga (icke-terapeutiska) doser kan vara förknippad med såväl fysiska som psykiska negativa biverkningar. Detta gäller inte minst för kvinnor. Att användning av hormondopningsmedel spreds utanför idrotten uppmärksammades i början på 1990-talet. Då infördes också en särskild dopningslagstiftning. Kriminella, kroppsbyggare och gymbesökare var grupper där användningen av hormondopning syntes förekomma i högre grad.

I den allmänna vuxna befolkningen (17–84 år) uppger 0,5 procent i olika frågeundersökningar att de någon gång använt substanser som är förbjudna enligt dopningslagstiftningen. Enligt samma studier har 0,1 procent gjort så under de senaste 12 månaderna. Detta motsvarar cirka 8 000 personer i det aktuella åldersintervallet. Frågeundersökningar underskattar ofta substansanvändning. Å andra sidan fångar årsprevalensresultatet också in personer som endast använt preparaten enstaka gånger och sålides inte är regelbundna användare. Detta innebär att en tio år gammal skattning om 10 000 ”frekventa användare”, baserad på en sammanvägd analys av flera olika källor, inte förefaller orimlig.

I jämförelse med cannabis är det således relativt sällsynt att ha använt hormondopningsmedel. Frågeundersökningar bland vuxna visar att årsaktuell cannabisanvändning ofta är omkring 30 gånger så vanlig i jämförelse med hormondopning, samtidigt som antal cannabisbeslag av rättsväsendet är cirka 12 gånger fler.

Förhållandevis få kvinnor använder hormondopning. Detta framgår av frågeundersökningar men även av kriminalstatistiken, där över 90 procent av de dopningsbrottsmisstänkta är män. Att hormondopning i högre grad intresserar män kan bland annat förklaras av att eventuella biverkningar av preparaten blir större för kvinnor.

Statistik för de 10 senaste åren indikerar att användningen är förhållandevis jämnt regionalt fördelad i Sverige men att det tidigare fanns en övervikt av förekomst i storstadsregioner. I den mån det går att finna internationella data tycks användningen av hormondopning vara något lägre i Sverige.

Tillgängliga data indikerar att hormondopningsanvändning främst förekommer bland 20–40 åringar. Det är svårt att avgöra hur storleken på användargruppen förändrats över tid, men nyrekryteringen förfaller ha minskat i och med att AAS-användningen bland skolungdomar idag är lägre jämfört med läget för 10–15 år sedan. Utvecklingen av användningen totalt sett är alltså svårbedömd men att gruppen regelbundna användare successivt växte under 1990-talet är högst

troligt, liksom att nyrekryteringen till denna grupp bromsades in för 10–15 år sedan.

Av frågeundersökningarna framkommer att dopningsanvändare tenderar att ha en lägre socioekonomisk position jämfört med övriga respondenter, men resultaten är inte helt tydliga och bygger på relativt få användare. Desto tydligare är det att dopningsanvändarna har betydligt större erfarenheter av andra substanser jämfört med icke dopningsanvändare. I synnerhet handlar det om narkotika men även rökning och alkoholanvändning är vanligare. Av skolundersökningarna framgår att sådana samband även gäller för spel om pengar.

Även om kunskapsläget förbättrats sedan början av 1990-talet finns alltjämt kunskapsluckor. Exempelvis är de psykiska och sociala effekterna sämre kartlagda, liksom långtidseffekter av användningen. Även användningens omfattning och utveckling i Sverige kunde vara bättre belyst, något som kommande avloppsmätningar eventuellt kommer att ge bättre kännedom om.